

NHOs Kompetansebarometer: Temanotat nr. 3 /2014

Tone Cecilie Carlsten, Espen Solberg, Pål Børing, Kristoffer Rørstad

Tysk språkkompetanse rangeres høyt

En større kartlegging blant NHOs medlemsbedrifter viser at over halvparten av bedriftene vil vektlegge fremmedspråk ved nyansettelser. Nest etter engelsk fremstår tysk som det viktigste fremmedspråket. Noe overraskende kommer polsk på plassen deretter. I enkelte regioner og blant større bedrifter er fransk fortsatt på tredjeplass.

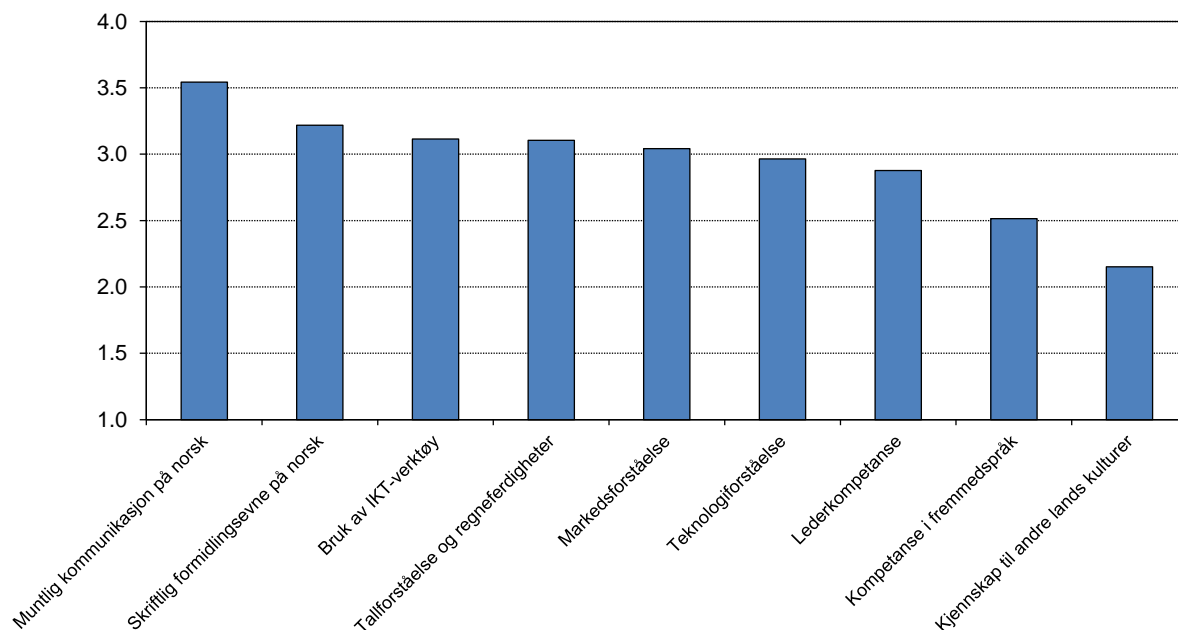
Innledning

Arbeidsinnvandring og økt handel over landegrensene har gjort at mange bedrifter har behov for kompetanse i fremmedspråk. Flere store bedrifter i eksportrettede næringer har også innført engelsk som arbeidsspråk internt. Samtidig har tidligere undersøkelser avdekket manglende språkkompetanse blant ansatte i norske bedrifter. Dette gjelder både i engelsk og andre fremmedspråk. Et spørsmål som reiser seg, er hvordan norske bedrifter vektlegger kunnskaper i fremmedspråk når de ansetter nye medarbeidere. Nettopp dette spørsmålet er stilt til de om lag 5 300 bedriftene som har deltatt i NHOs kompetansebarometer.

Fremmedspråk vektlegges mindre enn andre ferdigheter

I undersøkelsen ble bedriftene først bedt om å oppgi hvilke ferdigheter de vil vektlegge ved eventuelle nyansettelser. Ingen av ferdighetene ble ansett som uviktige, men fremmedspråk fremstår som en av de minst vektlagte ferdighetene. Bare kjennskap til andre lands kulturer ble tillagt mindre vekt. Alternativene var ikke gjensidig utelukkende, så det var fullt mulig å tillegge flere ferdigheter stor betydning.

NHOs kompetansebarometer er en kartlegging av kompetansebehov blant NHOs medlemsbedrifter. Undersøkelsen ble utført av NIFU våren 2014 og skal gjennomføres årlig. Kartleggingen er basert på et spørreskjema som ble sendt til 17 013 NHO-bedrifter. 5 302 bedrifter har besvart spørreskjemaet, noe som gir en svarandel på 31 prosent. Bedriftene representerer alle regioner og landsforeninger i NHO-felleskapet. NHO-bedriftene utgjør 8 prosent av alle bedrifter i Norge, men målt i antall årsverk representerer NHO-bedriftene en femdel av norsk arbeidsliv. Hovedresultater fra undersøkelsen er presentert i [NIFU-arbeidsnotat 7/2014](#). Dette er ett av flere temanotater som går nærmere inn på enkelte aspekter i datamaterialet.

Figur 1. Hvor stor betydning vil bedriften tillegge følgende ferdigheter ved eventuelle nyansettelser? Svar angitt i gjennomsnittlig skår.

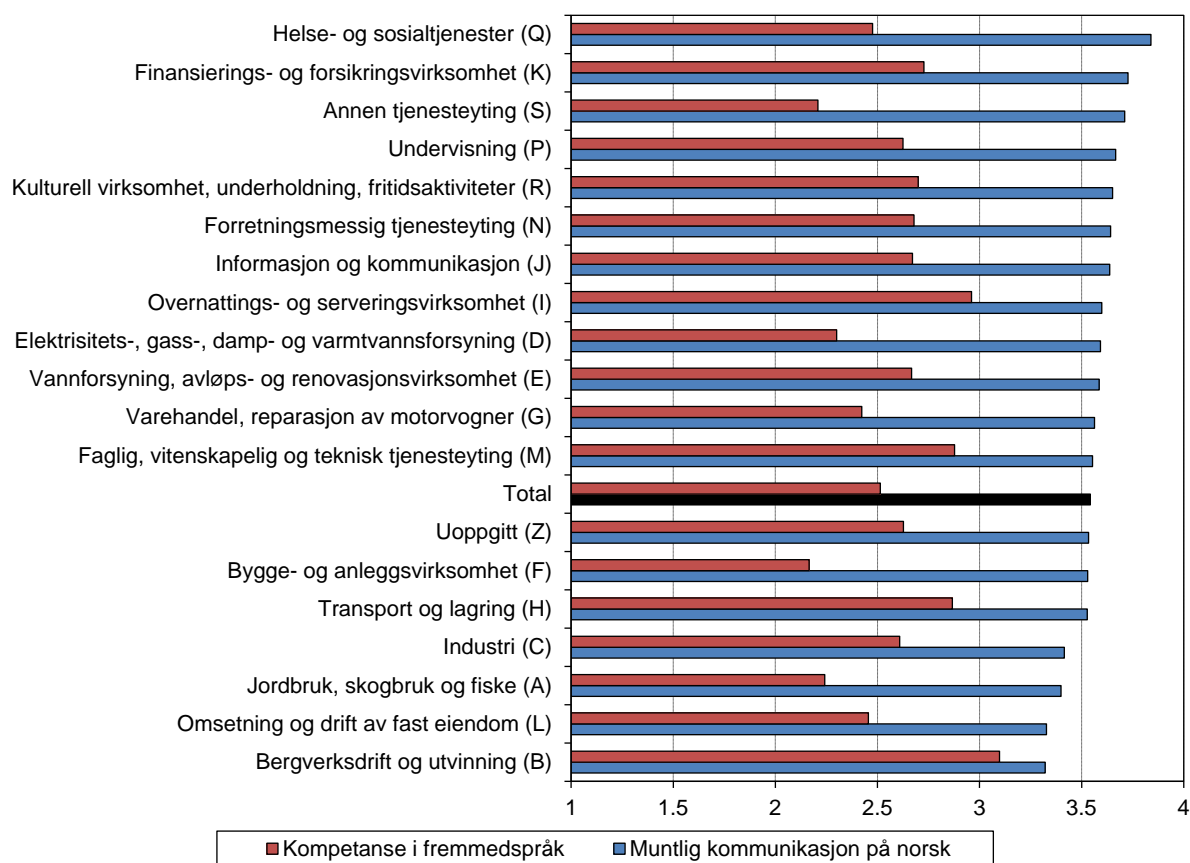
Note: 4= «stor betydning», 3= «en viss betydning», 2= «liten betydning», og 1= «ingen betydning».

Kilde: NIFU/NHOs kompetansebarometer

Større næringsforskjeller i vektlegging av fremmedspråk enn for norsk

Som vist i Figur 1 er det en markant forskjell mellom vektleggingen av norsk muntlig og fremmedspråk. Et interessant spørsmål er om forskjellen er like stor i alle næringer. Figur 2 viser at norsk vektlegges høyt i alle næringer, mens det er store næringsmessige forskjeller når det gjelder vektleggingen av fremmedspråk.

Bergverksdrift og utvinning av olje og gass er den næringen hvor fremmedspråk vektlegges høyest, og den eneste næringen hvor norsk muntlig og fremmedspråk vektlegges omtrent likt. Dette gjenspeiler hvor internasjonalt orientert olje- og gassnæringen er. Overnatting og servering og kunnskapsintensiv tjenesteyting har også en relativt høy vektlegging av fremmedspråk. I nasjonalt rettede næringer som kraftbransjen, bygg- og anlegg og primærnæringene fremstår derimot fremmedspråk som mindre viktige.

Figur 2. Vektlegging av muntlig kommunikasjon på norsk vs. kompetanse i fremmedspråk ved eventuelle nyansettelser i NHO-bedriftene, etter næring. Svar angitt i gjennomsnittlig skår.

Note: 4 = «stor betydning», 3= «en viss betydning», 2= «liten betydning», og 1= «ingen betydning».

Kilde: NIFU/NHOs kompetansebarometer

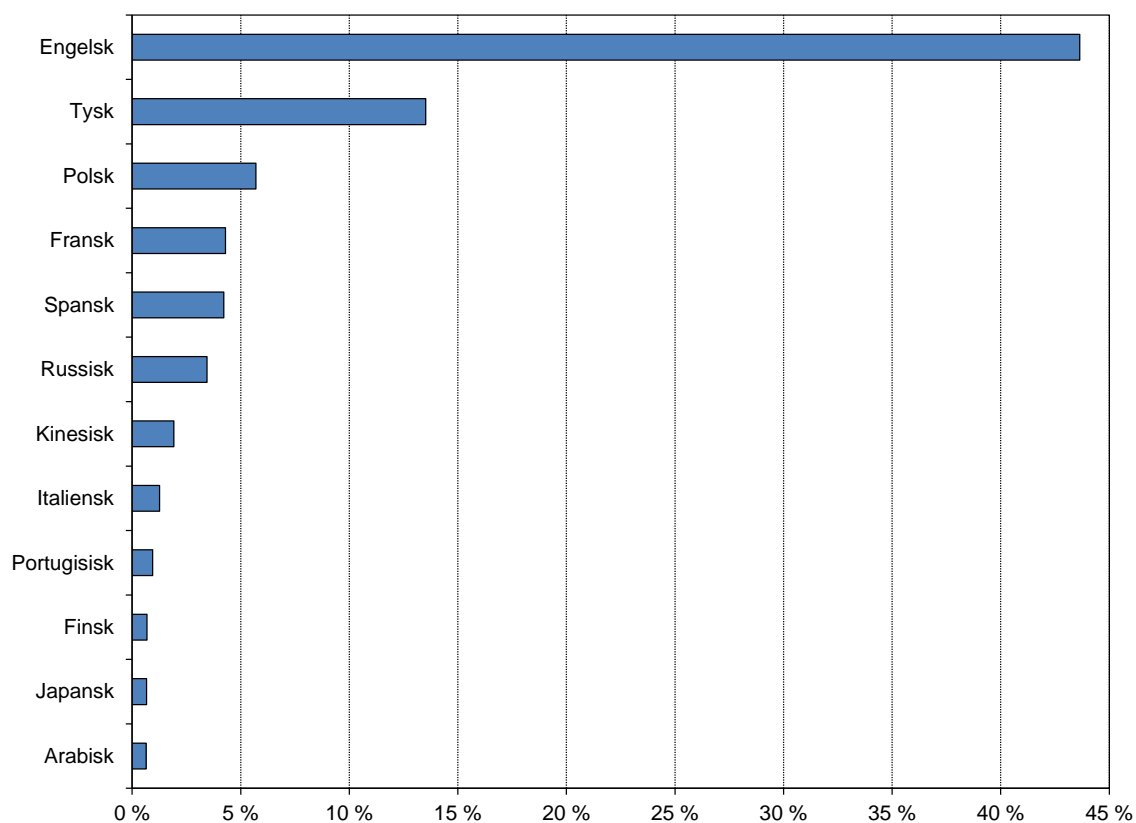
Tysk en klar nummer to etter engelsk

Selv om fremmedspråk ikke anses som den mest sentrale ferdigheten ved nyansettelser, oppga over halvparten av bedriftene at fremmedspråkkompetanse tillegges *stor* eller *en viss betydning*. De bedriftene som oppga dette ble så bedt om å angi hvilke fremmedspråk de har *et konkret behov for*. Også her stod bedriftene fritt til å oppgi flere språk.

Ikke overraskende er engelsk det språket som fremheves blant flest NHO-bedrifter. Nesten alle bedriftene som har behov for fremmedspråkkompetanse oppgir at engelsk er viktig. Sett i forhold til hele utvalget, er det 44 prosent av bedriftene som oppgir et

konkret behov for engelsk (se Figur 3). Tysk fremstår som det nest viktigste språket. Det er 14 prosent av alle bedrifter som tillegger tyskkunnskaper betydning ved nyansettelser. Mer overraskende er det at polsk er det tredje viktigste språket foran fransk og spansk når vi ser på hele utvalget. Her er det imidlertid variasjon mellom landsforeninger (se neste avsnitt).

Som følge av økt handel med fremvoksende økonomier som Kina og Brasil har mange pekt på behovet for kompetanse i kinesisk og portugisisk. Dette ser imidlertid så langt ikke ut til å ha gitt konkrete utslag blant NHOs medlemsbedrifter. Bare 2 prosent av bedriftene i hele utvalget har behov for kinesisk og 1 prosent for portugisisk.

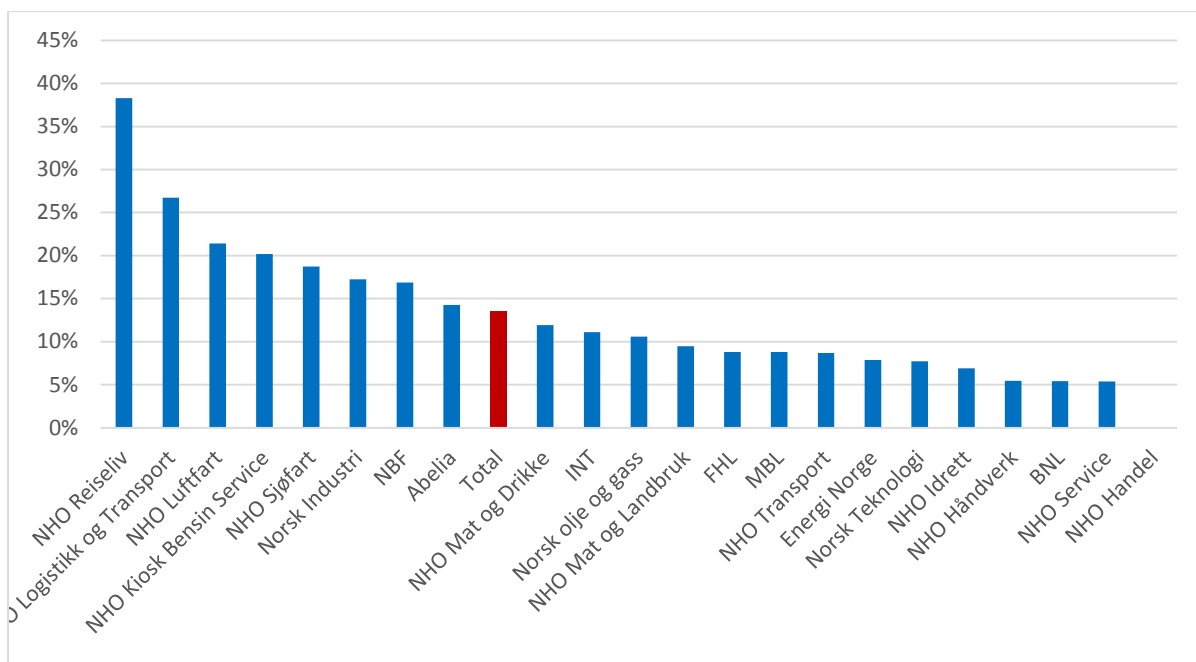
Figur 3: Andelen NHO-bedrifter som oppgir at de har et konkret behov for følgende fremmedspråk (N=5302)

Kilde: NIFU/NHOs kompetansebarometer

Store forskjeller mellom landsforeningene

Det er store forskjeller mellom landsforeningene i NHO når det gjelder behov for fremmedspråk utenom engelsk. Behovet for tysk er vist i Figur 4. Vi ser av figuren at behovet for tysk er særlig stort i reiselivsnæringen, der

nesten 40 prosent av bedriftene oppgir å ha et konkret behov for tyskkompetanse. Tysk er også viktig for bedriftene innenfor industri og kunnskapsintensiv tjenesteyting. Her har 15-20 prosent av bedriftene et konkret behov for tysk.

Figur 4: Andel NHO-bedrifter i hver landsforening som oppgir et konkret behov for tysk (N=5302)

Kilde: NIFU/NHOs kompetansebarometer

Fransk har vært og er fortsatt et sentralt fremmedspråk i norsk utdanning og i enkelte deler av arbeidslivet. Blant NHO-bedriftene er det imidlertid vesentlig færre som rapporterer et behov for fransk enn for tysk.

Blant NHOs landsforeninger finner vi flest bedrifter med behov for fransk innen luftfart, sjøfart, reiseliv og kunnskapsintensiv tjenesteyting. I disse landsforeningene er det mellom 10 og 20 prosent som har behov for fransk. Samlet er det likevel bare 4 prosent av NHO-bedriftene som oppgir et konkret behov for fransk.

Noe av det samme bildet finner vi for spansk, hvor det også bare er 4 prosent som oppgir et konkret behov i hele utvalget. Dette til tross for at spansk har vokst frem som det mest populære andre fremmedspråket i norsk skole. Størst behov for spansk finner vi blant bedriftene i Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL). Her sier 15 prosent av bedriftene at spansk kunnskaper er viktig. Denne landsforeningen har også det største behovet for portugisisk (8%), noe som gjenspeiler at Spania og Portugal er viktige eksportland for norsk fisk og sjømat.

Språkbehovene blant NHOs medlemsbedrifter avviker til en viss grad fra det mønsteret man ser i valg av språkfag blant norske elever og studenter, spesielt når det gjelder økningen til spansk i skolen.

Skoleåret 2013-2014 valgte 35 prosent av norske skoleelever på 8. trinn spansk. Litt færre, ca 27 prosent valgte tysk, mens andelen som valgte fransk var 14 prosent (Framandspråksenteret 2014a).

På videregående trinn rapporterer Fremmedspråksenteret at det er stabile tall for valg av engelsk, fransk, spansk og tysk (Fremmedspråksenteret 2014b). I Norges mest folkerike fylker følger valg av italiensk og kinesisk, mens det er nordsamisk og russisk som inntar plass fire og fem i Norges minst folkerike fylker (Fremmedspråksenteret 2014b). Her finner vi likheter med NHO-bedriftenes plassering av behov for kinesisk og russisk.

I høyere utdanning i 2014 ser man en økende tilstrømming til språkfag det ikke blir undervist i på grunnopplæringsnivå. Dette er språk som tegnspråk, japansk og arabisk (Fremmedspråksenteret 2014c). Dette samsvarer lite med behov for fremmedspråk rapportert inn av NHOs medlemsbedrifter i 2014.

Hva skyldes behovet for polskkunnskaper?

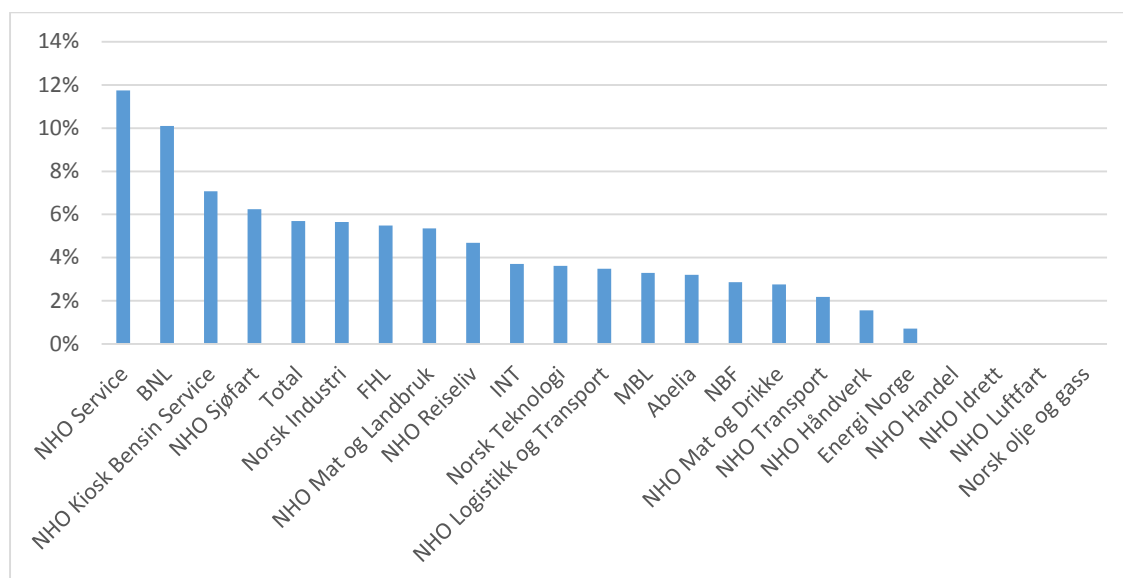
Et annet interessant funn er at polsk fremstår som det tredje viktigste fremmedspråket, foran bl.a. fransk og spansk (se Figur 3). Behovet for polsk er særlig utbredt i servicebransjer og innen byggebransjen, men behovet synes likevel overraskende godt spredt på flere næringer.

Polske statsborgere er i dag den største innvandrerguppen i Norge og utgjør om lag 85 000 mennesker. Som vi ser av Figur 5 er det slik at to tredeler av bedriftene som rapporterer om et behov for polsk, befinner seg i landsforeninger som er rettet mot et

innenlands marked. Det er relativt få bedrifter i disse landsforeningene som oppgir et

generelt behov for fremmedspråk-kompetanse. Dette indikerer igjen at behovet for polskkunnskap er knyttet til et behov for å kommunisere med polskspråklige medarbeidere internt snarere enn å kommunisere med polske leverandører eller kunder. Vi finner også at behovet for polsk varierer mellom regioner. Behovet for polsk er størst i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal, og minst i Finnmark og Nordland.

Behovet for polsk er også vesentlig mindre blant de store bedriftene. Generelt har store bedrifter (målt i antall ansatte) et noe større behov for store verdensspråk som fransk, spansk og portugisisk sammenliknet med mindre bedrifter.

Figur 5: Andel NHO-bedrifter i hver landsforening som oppgir et konkret behov for polsk (N=5302)

Kilde: NIFU/NHOs kompetansebarometer

Konklusjon

Over halvparten av NHOs medlemsbedrifter sier at de vil vektlegge kompetanse i fremmedspråk ved nyansettelser.

Nesten alle bedrifter som har behov for fremmedspråk oppgir et konkret behov for engelsk. Innenfor olje- og gassnæringen er fremmedspråk nesten like høyt vektlagt som muntlig norskkunnskaper.

Tysk oppgis å være det viktigste fremmedspråket etter engelsk, men her er det til dels store forskjeller mellom landsforeningene i NHO.

Polsk fremstår som det tredje viktigste språket når vi ser på alle bedriftene i hele utvalget. Behovet for polsk ser imidlertid ut til å handle mest om et behov for å kommunisere med polske medarbeidere internt i bedriftene.

Behovet for andre fremmedspråk varierer naturlig nok mellom regioner, og behovene har også klare sammenhenger med bedriftsstørrelse. «Store språk» som fransk, spansk og kinesisk vektlegges noe mer blant store bedrifter enn blant mindre bedrifter.

Referanser:

Framandspråksenteret (2014a) Framandspråk i ungdomsskolen: Er fransk i fare? Nasjonalt senter for framandspråk i opplæringa, notat 1/2014.

Fremmedspråksenteret (2014b) Engelsk og fremmedspråk i videregående opplæring 2013-2014 – stabile tall for engelsk, fransk, spansk og tysk – rask vekst for kinesisk. Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen, notat 2/2014.

Fremmedspråksenteret (2014c) Rift om studieplassene i utradisjonelle språkfag. Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen, notat 3/2014.

Solberg, E; Rørstad K; Børing P; Carlsten T.C (2014) Kompetansebarometer for NHO – En kartlegging av kompetansebehov blant NHOs medlemsbedrifter, NIFU arbeidsnotat 7/2014.